

УДК 338:48

Бондаренко Л. А.*Bondarenko.L.A@nmu.one, ORCID ID: 0000-0003-4904-7435**кандидат економічних наук, доцент,**доцент кафедри туризму та економіки підприємства,**Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», м. Дніпро*

ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ В УПРАВЛІННІ РОЗВИТКОМ РЕГІОНАЛЬНИХ ТУРИСТИЧНИХ РИНКІВ

Анотація. В статті досліджено складові та особливості функціонування економічного механізму в управлінні розвитком регіональних туристичних ринків. Встановлено, що туризм є однією з галузей, що найшвидше розвиваються у світі, що створює нові можливості для розвитку бізнесу. Доведено, що туристичний ринок – це система взаємодії між попитом і пропозицією туристичних послуг та продуктів. Визначено, що структура регіонального туристичного ринку охоплює різні компоненти та суб'єкти, які взаємодіють між собою, забезпечуючи ефективне функціонування туристичної галузі в конкретному регіоні. В статті запропоновано та обґрунтовано структурно-логічну схему регіонального туристичного ринку. Доведено, що економічний механізм управління розвитком регіональних туристичних ринків охоплює сукупність інструментів, методів та заходів, які спрямовані на забезпечення ефективного функціонування та розвитку туристичної галузі в регіоні.

Ключові слова: регіон, туризм, туристичний ринок, регіональний туристичний ринок, механізм, економічний розвиток.

Bondarenko Liudmyla*Bondarenko.L.A@nmu.one, ORCID ID: 0000-0003-4904-7435**Ph.D., Associate Professor,**Associate Professor at the Department of Tourism and Business Economics,**Dnipro University of Technology, Dnipro*

ECONOMIC MECHANISM IN MANAGEMENT OF THE DEVELOPMENT OF REGIONAL TOURIST MARKETS

Abstract. The article examines the components and features of the functioning of the economic mechanism in managing the development of regional tourist markets. Tourism has been identified as one of the fastest growing industries in the world, creating new business opportunities. It has been proven that the tourist market is a system of interaction between demand and supply of tourist services and products. It was determined that the structure of the regional tourism market includes various components and entities that interact with each other, ensuring the effective functioning of the tourism industry in a specific region. It is worth noting that the essence of tourism business is to provide products and services to meet the needs and desires of tourists. The tourism business is an important branch of the economy in many countries, contributing to the development of infrastructure, attracting investment and increasing the number of jobs. The article proposes and substantiates the structural and logical scheme of the regional tourist market. It has been proven that the economic mechanism for managing the development of regional tourism markets includes a set of tools, methods and measures aimed at ensuring the effective functioning and development of the tourism industry in the region. Many countries and regions are actively developing tourism as a key economic sector, investing in tourism infrastructure, marketing and promotion. The economic mechanism for managing the development of regional tourism markets includes a set of tools, methods and measures aimed at ensuring the effective functioning and development of the tourism industry in a specific region. Ensuring the proper functioning of the economic mechanism in managing the development of

regional tourism markets is extremely urgent and requires continuous research and improvement. Effective management of the development of regional tourism markets is critical for ensuring sustainable economic, social and environmental development. This requires an integrated approach that includes strategic planning, marketing, investment, infrastructure development, training and environmental sustainability. Success in the development of the tourism industry of the region can only be achieved under conditions of coordinated work of all components.

Key words: region, tourism, tourist market, regional tourist market, mechanism, economic development.

JEL Classification: L83

DOI: <https://doi.org/10.32782/tourismhospcee-9-11>

Постановка проблеми. Загальновідомо, що в сучасному цивілізованому світі є сформовані та постійно вдосконалюються ринки туристичних послуг. Варто зазначити, що сутність туристичного бізнесу полягає в наданні продуктів та послуг для задоволення потреб та бажань туристів. Туристичний бізнес є важливою галуззю економіки в багатьох країнах, сприяючи розвитку інфраструктури, залученню інвестицій та збільшенню кількості робочих місць. Водночас, він вимагає уваги до якості обслуговування, безпеки та сталого розвитку для задоволення потреб та очікувань сучасних туристів. Зауважимо, що регіональні туристичні ринки – це сукупність всіх послуг, продуктів і діяльностей, пов'язаних з туризмом в певному регіоні. Їх сутність полягає в тому, що вони виступають як платформа для обміну туристичними послугами та ресурсами між постачальниками та споживачами в цьому конкретному регіоні. Регіональні туристичні ринки можуть відрізнятися за розміром, географічним розташуванням, типом пропозицій та іншими факторами, проте вони всі спрямовані на задоволення потреб та очікувань туристів у конкретному регіоні. Враховуючи вищенаведене, особливої актуальності набувають питання дослідження та вдосконалення економічного механізму в управлінні розвитком регіональних туристичних ринків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню та вдосконаленню ключових аспектів економічного механізму в управлінні розвитком регіональних туристичних ринків присвятили свої наукові праці такі вчені як: Витрикуш П. М., Герасименко В. Г., Іванова З. О., Колесніченко В. С., Коценко К. Ф., Лендел О. Д., Лущик М. В., Семенов В. Ф., Шелеметьєва Т. В. та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Враховуючи значні здобутки науковців в площині управління розви-

тком регіональних туристичних ринків певна кількість важливих питань залишається малодослідженою та потребує додаткових обґрунтувань, а саме обґрунтування та встановлення особливостей взаємодії між собою ключових елементів економічного механізму управління розвитком регіональних туристичних ринків.

Мета статті полягає у дослідженні особливостей функціонування економічного механізму в управлінні розвитком регіональних туристичних ринків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Туризм є швидко прогресуючою галуззю, яка відіграє значну роль у глобальній економіці та суспільстві. Про це свідчить те, що із зростанням доходів і покращенням транспортної інфраструктури більше людей може собі дозволити подорожі, що призводить до збільшення кількості туристів як внутрішніх, так і міжнародних. Варто зауважити, що інтернет і цифрові технології значно полегшують пошук і бронювання подорожей, що сприяє зростанню туристичного попиту. В сучасних умовах розвитку туристичної галузі більше людей цікавляться пізнавальними мандрями, відвідуванням історичних та культурних пам'яток, а також екологічними подорожами, що спонукає до розвитку нових форм туризму. Багато країн і регіонів активно розвивають туризм як ключовий економічний сектор, інвестуючи у туристичну інфраструктуру, маркетинг та просування. Туризм постійно еволюціонує, включаючи розвиток нових типів подорожей, таких як експериментальний туризм, гастротуризм, медичний туризм тощо. Отже, враховуючи вищенаведене доцільно наголосити на тому, що туризм є однією з галузей, що найшвидше розвиваються у світі, що створює нові можливості для розвитку бізнесу, залучення інвестицій та створення робочих місць. Однак важливо також звертати увагу на сталість розвитку

туризму, збереження культурної та природної спадщини, а також на мінімізацію негативного впливу на довкілля та місцеве населення.

Варто погодитися з точкою зору Лущик М. В. та Витрикуш П. М. відносно того, що: «проблемам формування і розвитку ринку як найважливішого елементу економічного механізму, що забезпечує економічну життєдіяльність суспільства, присвячено чимало наукових праць вітчизняних і зарубіжних вчених. Пильна увага науковців до ринкових процесів цілком виправдана, адже ринок – це універсальний інструмент економічного саморегулювання за допомогою якого встановлюється динамічна відповідність попиту і пропозиції, це поле суперництва і конкурентної боротьби товаровиробників» [1, с. 127].

Герасименко В. Г. наголошує на тому, що: «туристичний ринок це суспільно-економічне явище, яке охоплює попит та пропозицію для забезпечення купівлі-продажу певних туристичних товарів та послуг у певний момент часу та певному місці. Туристичний ринок є складним поняттям, яке поєднує у собі різні варіанти трактувань, а саме туристичний ринок є складовою загальних ринків, на який впливають економічні закони; туристичний ринок є, безумовно, сферою збуту товарів та послуг; туристичний ринок є поєднуючою складовою попиту та пропозиції, які забезпечують купівлю-продаж туристичних послуг; туристичний ринок є сукупністю усіх наявних та потенційних споживачів, які придбали, або мають на меті придбання певних туристичних товарів, або послуг» [2, с. 212].

На нашу думку, туристичний ринок – це система взаємодії між попитом і пропозицією туристичних послуг та продуктів. Він охоплює всі економічні та соціокультурні процеси, пов'язані з подорожами та відпочинком, які відбуваються між туристами, туристичними підприємствами, державними та недержавними організаціями. Основні компоненти туристичного ринку: попит на туристичні послуги, пропозиція туристичних послуг, ціни та умови, маркетинг та реклама, інфраструктура та середовище, регулювання та політика. Туристичний ринок постійно змінюється під впливом економічних, соціокультурних та технологічних факторів, і його розвиток має велике значення для економічного зростання та культурного обміну між країнами та регіонами.

Колесніченко В. С. та Семенов В. Ф. зазначають, що: «туристична сфера являє собою

міжгалузевий соціально-економічний комплекс, який складається з взаємопов'язаних галузей господарської діяльності. Туризм позитивно впливає на розвиток інших секторів економіки, включаючи готельне господарство, ресторанне господарство, транспорт і комунікації, будівництво, роздрібну торгівлю, виробництво і торгівлю сувенірами та ін., будучи каталізатором їх розвитку. Сутність туризму як мобільної форми споживання і рекреаційної діяльності пов'язана з територією, регіональним середовищем й тому питання його розвитку лежить в площині управління регіональним розвитком» [3, с. 69].

Стосовно розвитку регіональних туристичних ринків цікавою є думка Лендел О. Д. стосовно того, що: «розвиток регіонального ринку туристичних послуг знаходиться в тісному зв'язку з наявними в регіоні туристичними ресурсами та туристичною інфраструктурою, яка або виступає фактором, що розкриває ресурсний потенціал та є основою розвитку ринку або стримує розвиток туристично-рекреаційної сфери. В Україні у багатьох національних і регіональних програмах та/або стратегіях розвитку туристично-рекреаційну сферу визначено, як один із найважливіших пріоритетів, оскільки це позитивно впливає на стан економіки, сприяє зростанню зайнятості, притоку інвестицій, розв'язанню низки інших проблем. Разом з тим, туризм охоплює багато галузей економіки і є складною системою міжгалузевої взаємодії, що потребує комплексного підходу до розв'язання проблем його розвитку. За таких умов актуальності набуває проведення кількісної та якісної оцінки туристичної інфраструктури регіону, порівняння її з іншими регіонами, що конкурують в межах субрегіонального ринку туристичних послуг, розробка напрямів розвитку і вдосконалення інфраструктури» [4, с. 161].

Зауважимо, що структура регіонального туристичного ринку охоплює різні компоненти та суб'єкти, які взаємодіють між собою, забезпечуючи ефективне функціонування туристичної галузі в конкретному регіоні. На рис. 1 представлено структурно-логічну схему регіонального туристичного ринку.

Аналізуючи рис. 1 наголосимо на тому, що запропонована структура є динамічною і може змінюватися в залежності від економічних, соціальних, культурних та екологічних умов конкретного регіону.

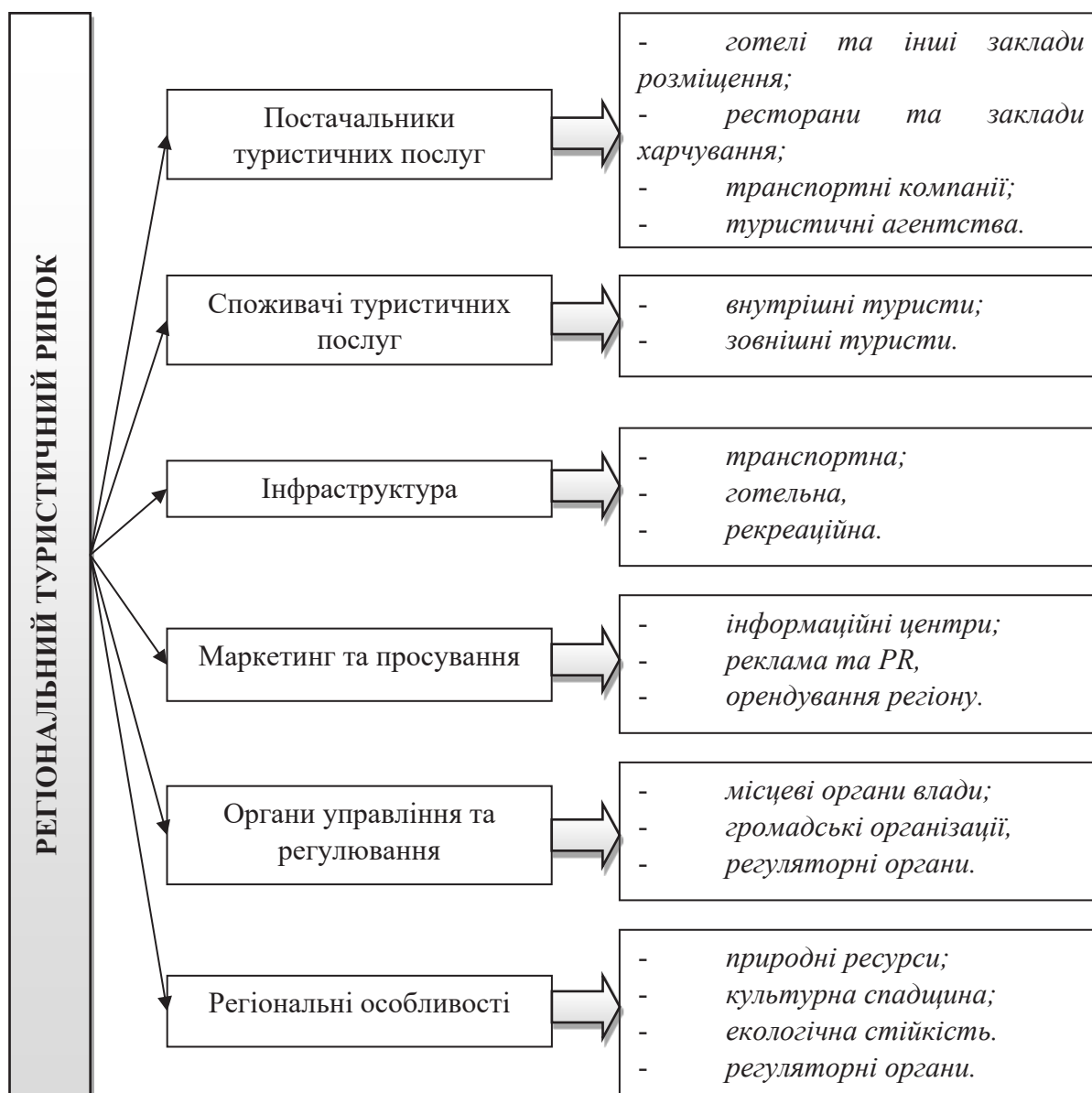

Рис. 1. Структурно-логічна схема регіонального туристичного ринку

Джерело: запропоновано автором

Ми погоджуємося з думкою Коценко К. Ф. відносно того, що: «механізм управління туристською діяльністю в Україні продовжує своє становлення і формування в складних умовах фінансово-економічної кризи, що загострилася останніми роками. Події, пов'язані з анексією Автономної Республіки Крим, війна в країні негативно позначилися на іміджі України як туристичного напрямку. Проте в Україні наявні унікальні туристично-рекреаційні ресурси, інтерес до яких зростає як всередині країни, так і за її межами. За таких умов необхідне вдосконалення державної політики у сфері туризму та механізму управління туристичною сферою» [5, с. 121].

Досліджуючи більш детально сутність та особливості функціонування економічного механізму в управлінні розвитком регіональних туристичних ринків варто акцентувати увагу на точку зору Шелеметьєвої Т. В. стосовно того, що: «механізм управління розглядають як складову частину системи управління, що забезпечує дієвий вплив на фактори, стан яких обумовлює результат діяльності об'єкту управління. Механізм функціонування будь якої системи виступає як основа її стабільності. Механізм – послідовність станів, процесів, що визначають собою певне явище, дію. Поняття механізм прийнято розглядати, перш за все, з механічної точки зору,

як систему певних ланок та елементів, що приводять у рух машини і пристрої. З економічної точки зору – це система прямих і опосередкованих взаємозв'язків між економічними явищами і процесами, передусім між їх протилежними сторонами, а також між підсистемами і елементами, які виникають у різних типах економічних системах та між ними» [6, с. 222].

Економічний механізм управління розвитком регіональних туристичних ринків охоплює сукупність інструментів, методів та заходів, які спрямовані на забезпечення ефективного функціонування та розвитку туристичної галузі в конкретному регіоні. Складові даного механізму структуровані і представлені на рис. 2. Варто зауважити, що ці компоненти економічного механізму управління дозволяють ефективно планувати та реалізовувати заходи для розвитку регіональних туристичних ринків, забезпечуючи їхню стійкість та конкурентоспроможність.

Розглянемо більш детально складові економічного механізму управління розвитком регіональних туристичних ринків.

В контексті фінансово-економічних інструментів варто розглянути бюджетне фінансування як виділення коштів з державного та місцевих бюджетів на розвиток туристичної інфраструктури, проведення рекламних кампаній, організацію культурних та спортивних заходів. Податкові пільги: надавання податкових знижок та пільг підприємствам, які інвестують у розвиток туризму, зокрема для будівництва готелів, ресторанів, туристичних об'єктів. Кредити та субсидії: Надання пільгових кредитів та субсидій для малого та середнього бізнесу у туристичній галузі, а також для підтримки екологічно чистих та інноваційних проектів. Приватні інвестиції, як заохочення приватних інвесторів до вкладення коштів у туристичний сектор через створення сприятливих умов для бізнесу.

Маркетингові стратегії включають в себе: брендування регіону, як творення та просування унікального бренду регіону, який би відображав його культурні, природні та історичні особливості, рекламні кампанії, як проведення національних та міжнародних рекламних кампаній для привернення уваги

Рис. 2. Економічний механізм управління розвитком регіональних туристичних ринків

Джерело: запропоновано автором

до туристичних можливостей регіону, участь у виставках та ярмарках, як презентація туристичних продуктів та послуг на спеціалізованих виставках, ярмарках, форумах.

Організаційно-адміністративні заходи передбачають: планування та розвиток інфраструктури, встановлення стандартів якості та безпеки туристичних послуг, ліцензування та сертифікація туристичних підприємств, створення бізнес-інкубаторів, консультаційних центрів для підтримки підприємств у сфері туризму, забезпечення прав туристів, створення механізмів вирішення конфліктів та скарг.

Освіта та підготовка кадрів включає в себе організацію навчальних програм, курсів підвищення кваліфікації для працівників туристичної галузі, навчання місцевого населення та підприємств новітнім методам управління та обслуговування в туризмі, залучення університетів та дослідницьких інститутів до розвитку та впровадження нових знань у туристичну сферу.

Інновації та технології забезпечують розвиток цифрових платформ, використання розумних технологій для покращення туристичного досвіду, наприклад, мобільні додатки, інтерактивні карти, віртуальні тури, впровадження екологічно чистих технологій у туристичному секторі, розвиток еко-туризму.

Моніторинг та оцінка має на меті здійснення постійного моніторингу стану туристичного ринку, аналіз тенденцій, виявлення проблем та можливостей для розвитку, оцінювання результатів впровадження різних заходів та програм, корекція стратегій розвитку.

Ми погоджуємося з твердженням Іваної З. О. стосовно того, що: «ефективне управління в сфері туризму є важливим для отримання синергетичного ефекту, який, насамперед, базується на сукупності економічного, екологічного, інноваційного і соціального результатів» [7, с. 184].

Отже, враховуючи вищенаведене варто наголосити на тому, що забезпечення належного функціонування економічного механізму в управлінні розвитком регіональних туристичних ринків є надзвичайно актуальним та потребує безперервних досліджень та вдосконалень.

Висновки. Підводячи підсумки проведеного дослідження варто наголосити на тому, що ефективне управління розвитком регіональних туристичних ринків полягає в організації, координації та оптимізації всіх аспектів туристичної діяльності в певному регіоні

для досягнення сталого зростання, підвищення конкурентоспроможності та задоволення потреб туристів і місцевого населення. Це включає розробку стратегій, планів та політик, спрямованих на максимізацію економічних, соціальних і культурних вигод від туризму. Ефективне управління розвитком регіональних туристичних ринків є критично важливим для забезпечення сталого економічного, соціального та екологічного розвитку. Це вимагає комплексного підходу, що включає стратегічне планування, маркетинг, інвестиції, розвиток інфраструктури, підготовку кадрів та екологічну стійкість. Лише за умов злагодженої роботи всіх складових можна досягти успіху в розвитку туристичної галузі регіону. Враховуючи вищенаведене варто наголосити, що дієвий економічний механізм є запорукою розвитку та вдосконалення регіональних туристичних ринків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лущик М. В., Витрикуш П. М. Сучасні аспекти теоретичних досліджень туристичного ринку. *Інфраструктура ринку*. 2022. № 67. С. 126–135.
2. Герасименко В. Г. Ринки туристичних послуг: стан і тенденції розвитку : монографія. Одеса : Астропринт, 2013. 303 с.
3. Колесніченко В. С., Семенов В. Ф. Управління регіональним розвитком туризму в сучасних умовах. *Регіональна економіка та управління*. 2017. № 2 (15). С. 67–72.
4. Лендел О. Д. Оцінка стану інфраструктури регіонального ринку туристичних послуг. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2020. № 1(13). С. 159–168.
5. Коценко К. Ф. Особливості механізму управління туристською діяльністю в Україні. *Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку*. 2018. № 14. С. 117–125.
6. Шелеметьєва Т. В. Концепції формування механізмів управління розвитком туристичної галузі в Україні в умовах євроінтеграції. *Економіка і суспільство*. 2018. № 16. С. 220–225.
7. Іванова З. О. Концепція удосконалення інструментарію управління розвитком туристичної привабливості вітчизняних територій. *Актуальні проблеми економіки*. 2014. № 8. С. 183–186.

REFERENCES

1. Luschyk, M. V. & Vytrykush, P. M. (2022) Suchasni aspekty teoretychnykh doslidzhen turystychnoho rynku [Modern aspects of theoretical research of the tourist market]. *Infrastruktura rynku*, vol. 67, pp. 126–135.
2. Herasymenko, V. H. (2013) *Rynky turystychnykh posluh: stan i tendentsii rozvytku: monohrafiia* [Markets of tourist services: state and development trends: monograph]. Odessa: Astroprynt, 303 p. (in Ukrainian)
3. Kolesnichenko, V. S., & Semenov, V. F. (2017) *Upravlinnia rehionalnym rozvytkom turyzmu v suchas-*

nykh umovakh [Management of regional tourism development in modern conditions]. *Rehionalna ekonomika ta upravlinnia*, vol. 2(15), pp. 67–72.

4. Lendiel, O. D. (2020) Otsinka stanu infrastruktury rehionalnogo rynku turystychnykh posluh [Assessment of the state of the infrastructure of the regional market of tourist services]. *Naukovyi visnyk Mukachivskoho derzhavnoho universytetu*, vol. 1(13), pp. 159–168.

5. Kotsenko, K. F. (2018) Osoblyvosti mekhanizmu upravlinnia turystskoiu diialnistiu v Ukraini [Peculiarities of the mechanism of management of tourist activity in Ukraine]. *Problemy innovatsiino-investytsiinoho rozvytku*, vol. 14, pp. 117–125.

6. Shelemetieva, T. V. (2018) Kontseptsii formuvania mekhanizmiv upravlinnia rozvytkom turystychnoi haluzi v Ukraini v umovakh yevrointehratsii [Concepts of formation of management mechanisms for the development of the tourism industry in Ukraine in the conditions of European integration]. *Ekonomika i suspilstvo*, vol. 16, pp. 220–225.

7. Ivanova, Z. O. (2014) Kontseptsiiia udoskonalennia instrumentariiu upravlinnia rozvytkom turystychnoi pryvablyvosti vitchyznianskykh terytorii [The concept of improving the toolset for managing the development of the tourist attractiveness of domestic territories]. *Aktualni problemy ekonomiky*, vol. 8, pp. 183–186.

*Стаття надійшла до редакції
26 листопада 2023 р.*